

Martyna Nowak
(Uniwersytet Wrocławski)

PROBLEMATYKA UMÓW RACHUNKU BANKOWEGO — WYBRANE ZAGADNIENIA

ABSTRACT

BANK ACCOUNT AGREEMENT ISSUES — SELECTED PROBLEMS

The aim of this paper is to present some problematic issues connected with bank account agreement. The author sees the scale of this civil contract's occurrence and she presents the selected problems associated with economic circulation. The author expresses the critical opinion on legal solutions in that matter.

The frames of this article are founded on analysis of the questionable issues connected with trader's obligation to have bank account, the segmentation of bank account agreements' legal regulation and chosen execution problems.

KEYWORDS: bank account agreement, court ordered payment of debts from bank accounts, judicial execution from the salary, obligation to have a bank account.

1. Powszechność umowy rachunku bankowego

Nieustanne zmiany cywilizacyjne oraz społeczne oddziałują w sposób znaczący na wiele dziedzin życia ludzkiego. Powszechny dostęp do Internetu oraz wzrost ogólnej świadomości społeczeństwa jako grupy konsumenckiej doprowadziły do sytuacji, gdzie umowy rachunku bankowego są jednymi z najczęściej zawieranych umów cywilnoprawnych¹. Posługują się nimi zarówno osoby fizyczne nieprowadzące działalności

¹ E. Niezbecka, *Definicja umowy*, [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeksowe umowy handlowe*, LEX 2014, LEX nr 192193.

gospodarczej, jak i podmioty profesjonalne w obrocie handlowym. Przyчины zawarcia tego rodzaju umowy handlowej kształtują się dwójako: mogą być one związane z subiektywnym przeświadczeniem jednostki o potrzebie czy korzyściach płynących z lokowania swych środków u podmiotu zewnętrznego określanego jako podmiot zaufania, tj. banku² lub mogą być one spowodowane obowiązkiem ewidencjonowania obrotów gospodarczych. Jeżeli chodzi o pierwszą wyżej wspomnianą grupę, należy wskazać takie determinanty jak wizja ekonomiki, zarówno w aspekcie temporalnym – oszczędność czasu dla jednostek korzystających wcześniej z usług urzędu pocztowego w zakresie dokonywania przelewów³, jak i aspekcie fiskalnym – wpływy z tytułu oprocentowania środków na koncie czy oszczędność spowodowana niższymi opłatami za dokonywanie rozliczeń bezgotówkowych. Przechodząc zaś do drugiego wariantu, należy wskazać takie faktory jak transparentność obrotu zapobiegająca zjawisku tzw. prania brudnych pieniędzy oraz wykonywanie obowiązku ustawowego związanego z posiadaniem rachunku przez przedsiębiorcę. Tak przedstawione motywy oraz wielość konkurencyjnych ofert bankowych mają bezpośrednie przełożenie na masowość i popularyzację umów rachunku bankowego w obrocie gospodarczym, a w konsekwencji na wielopłaszczyznowość zagadnień problemowych z nią związanych.

2. Ustawowy obowiązek posiadania konta przez przedsiębiorcę

Zagadnienie związane z istnieniem ustawowego obowiązku prowadzenia firmowego rachunku bankowego czy też raczej jego brakiem jest doniosłe praktycznie. Niepewność dotycząca występowania czy też niewystępowania danej powinności w polskim porządku prawnym spowodowana jest rozdziwieniem między wolą ustawodawcy wyrażoną w takich aktach prawnych jak:

- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa⁴,
- Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców⁵,

2 Autorka pomija kwestie związane ze spółdzielczymi kasami oszczędnościowo-kredytowymi.

3 Zwłaszcza w dobie internetowego dostępu do rachunku bankowego.

4 Dz.U. z 2018 r. poz. 800 t.j.; dalej: o.p.

5 Dz.U. z 2018 r. poz. 646 z późn. zm.; dalej: PrPrzeds.

a rzeczywistą praktyką różnego rodzaju instytucji⁶. Patrząc przez pryzmat konkretnych regulacji zawartych w wyżej wspomnianych aktach prawnych, należy poddać w wątpliwość istnienie ustawowego obowiązku posiadania tzw. rachunku firmowego przez przedsiębiorcę będącego osobą fizyczną. Wspomniany wyżej obowiązek należy odróżnić od ustawowego obowiązku posiadania rachunku bankowego przez przedsiębiorcę – wydaje się celowym uchwycenie odmienności semantycznej tych dwóch sformułowań.

Przechodząc do szczegółowej analizy, należy wyjść od odmówienia art. 61 § 1 o.p., który stanowi, że „zapłata podatków przez podatników prowadzących działalność gospodarczą i obowiązanych do prowadzenia księgi rachunkowej lub podatkowej księgi przychodów i rozchodów następuje w formie polecenia przelewu”. Ustawodawca nakłada na przedsiębiorcę – podatnika jedynie powinność rozliczenia się z należności podatkowych w formie bezgotówkowej, tj. w formie polecenia przelewu⁷. Obowiązek ten nie dotyczy jednak mikroprzedsiębiorców⁸ na podstawie art. 61 § 1b o.p. Z kolei, w regulacji związanej z kwestią zwrotu nadpłaty, tj. w art. 77b § 1 o.p., prawodawca dokonuje dystynkcji sposobów zwrotu nadwyżki wpłaconych kwot, opierając się na kryterium obowiązku posiadania rachunku bankowego: „zwrot nadpłaty następuje: 1) w przypadku gdy podatnik, płatnik lub inkasent jest obowiązany do posiadania rachunku bankowego lub rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, wyłącznie na ten rachunek wskazany przez podatnika, płatnika lub inkasenta; 2) w przypadku gdy podatnik, płatnik lub inkasent nie jest obowiązany do posiadania rachunku bankowego lub rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, na wskazany rachunek bankowy lub rachunek w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej podatnika, płatnika lub inkasenta albo przekazem pocztowym, chyba że podatnik, płatnik lub inkasent zażądają zwrotu nadpłaty w kasie”. Ustawodawca, posługując

⁶ Np. tabela nr 1.

⁷ Jest to jeden z rodzajów rozliczenia bezgotówkowego wymienionego w art. 63 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. – Prawo Bankowe; Dz.U. z 2017 r. poz. 1876 t.j.; dalej: PrBank.

⁸ Za mikroprzedsiębiorcę w rozumieniu PrPrzeds uważa się przedsiębiorcę, który w co najmniej jednym z 2 ostatnich lat obrotowych: zatrudniał średniorocznie mniej niż 10 pracowników oraz osiągnął roczny obrót netto ze sprzedaży towarów, wyrobów i usług oraz operacji finansowych nieprzekraczający równowartości w złotych 2 000 000 euro lub sumy aktywów jego bilansu sporządzonego na koniec jednego z tych lat nie przekroczył równowartości w złotych 2 000 000 euro.

się pojęciem podatnika (płatnika, inkasenta) obowiązanego do posiadania rachunku bankowego, nie wskazuje jednak wprost źródła tej powinności, co może stanowić o pewnej niedbałości legislacyjnej. Doktryna, określając dyspozycję art. 77b § 1 o.p. słusznie wskazuje, że wspomniany wyżej obowiązek należałoby łączyć z regulacją art. 19 PrPrzeds (którego odpowiednikiem był art. 22 ust. 1 ustawy dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej; Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 t.j.)⁹, stanowiącą że „dokonywanie lub przyjmowanie płatności związanych z wykonywaną działalnością gospodarczą następuje za pośrednictwem rachunku płatniczego przedsiębiorcy, w każdym przypadku gdy: 1) stroną transakcji, z której wynika płatność, jest inny przedsiębiorca oraz 2) jednorazowa wartość transakcji, bez względu na liczbę wynikających z niej płatności, przekracza 15 000 zł lub równowartość tej kwoty, przy czym transakcje w walutach obcych przelicza się na złote według kursu średniego walut obcych ogłoszanego przez Narodowy Bank Polski z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego dzień dokonania transakcji”.

Wypada zwrócić uwagę, że omawiany artykuł traktowany jako unormowanie wyjściowe posługuje się terminem „rachunku płatniczego przedsiębiorcy”, co w przypadku osób prawnych oraz osób ustawowych nie wywołuje, co do zasady, zastrzeżeń interpretacyjnych, jednakże problem ten pojawia się w przypadku osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Ustawodawca nie rozstrzyga bowiem wprost czy pod użytym pojęciem należałoby rozumieć osobny rachunek bankowy przeznaczony tylko i wyłącznie do ewidencjonowania obrotów związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą przedsiębiorcy czy też termin ten obejmować powinien swym znaczeniem tzw. prywatny rachunek bankowy – konto osobiste, które w sposób subsydiarny byłoby także przeznaczone do celów firmowych. Ponadto, słusznie wskazuje się w literaturze przedmiotu, że, co do zasady, ustawodawca zaniechał wprowadzenia formalnoprawnego obowiązku posiadania rachunku bankowego, zastępując go powinnością rozliczeń za pośrednictwem rachunków bankowych¹⁰.

Problem doprecyzowania wspomnianego terminu jest o tyle istotny praktycznie, że oferty poszczególnych banków wykazują znaczące różnice w zakresie opłat związanych z prowadzeniem konta, dokonywania przelewów itp., biorąc pod uwagę przeznaczenie rachunku bankowego jako

⁹ Tak: G. Sikorski, *Egzekucja z rachunków bankowych*, LEX nr 159421.

¹⁰ E. Niezbecka, *Definicja umowy...*, *op. cit.*, LEX nr 192193.

kryterium rozróżniające. Banki w swych regulaminach wyłączają możliwość korzystania z konta osobistego do transakcji handlowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej¹¹. Tego typu rozwiązanie wiązać się może, po pierwsze, z założeniami ekonomicznymi banku, zakładającymi wymierną korzyść majątkową z tytułu prowadzenia rachunku bankowego, po drugie, z efektywnym wywiązywaniem się z obowiązku nałożonego na banki w drodze art. 82 § 2 o.p., dotyczącego sporządzania i przekazywania Szefowi Krajowej Administracji Skarbowej, w krótkich okresach sprawozdawczych, informacji o otwartych i zamkniętych rachunkach bankowych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Reasumując, rozwiązania prawne związane z obowiązkiem posiadania przez przedsiębiorcę rachunku bankowego charakteryzują się brakiem klarowności na płaszczyźnie semantycznej. Wydaje się, że interwencja ustawodawcy w tym zakresie jest jak najbardziej pożądana, a wręcz niezbędna. Pozwoli to uniknąć wielu niejasności po obu stronach umowy rachunku bankowego, a tym samym, przełoży się na klaryfikację statystyczną związaną ze zwiększoną skutecznością realizacji obowiązku nałożonego na banki w drodze wcześniej wspomnianego art. 82 § 2 o.p. oraz doprowadzi do uzyskania większej transparentności w zakresie ewidencjonowania obrotu.

3. Problematyka definicyjna umowy rachunku bankowego

Poprzedzając rozważania związane z kontekstem definicyjnym oraz strukturalnym umowy rachunku bankowego, zaznaczyć należy, celem pewnego uporządkowania metodologicznego, iż omawiana umowa jest niewątpliwie umową handlową, tj. taką, gdzie co najmniej jedna ze stron korzysta z przymiotu profesjonalności w obrocie gospodarczym, tzn. jest przedsiębiorcą. Biorąc zaś pod uwagę jej charakter, należy zakwalifikować ją jako umowę nazwaną, co do zasady, dwustronnie zobowiązującą, konsensualną oraz podmiotowo kwalifikowaną¹².

Punktem wyjścia dalszych rozważań należy uczynić art. 725 k.c.¹³ stanowiący, że „przez umowę rachunku bankowego bank zobowiązuje się

¹¹ Patrz: Tabela nr 1.

¹² L. Mazur, *Umowa Rachunku Bankowego*, Warszawa 2007, s. 34–36.

¹³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks Cywilny, Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 t.j.; dalej: k.c.

względem posiadacza rachunku, na czas oznaczony lub nieoznaczony, do przechowywania jego środków pieniężnych oraz, jeżeli umowa tak stanowi, do przeprowadzania na jego zlecenie rozliczeń pieniężnych”. Omawiany artykuł nie stanowi definicji legalnej umowy rachunku bankowego¹⁴, lecz wskazuje na swoisty rdzeń tej umowy, jaką jest przechowywanie środków pieniężnych posiadacza rachunku. W połączeniu z art. 726 k.c. traktującym o uprawnieniu banku do czasowego obracania wolnymi środkami pieniężnymi zgromadzonymi na rachunku bankowym posiadacza rachunku, tworzy się obraz omawianej umowy posiadającej cechy depozytu nieprawidłowego. Problemowość konstrukcyjna tej umowy w zakresie jej *essentialia negotii*, sprowadza się jednak nie do braku definicji legalnej, ale do dodatkowej regulacji zewnętrznej, która znajduje się w rozdziale trzecim „Rachunki bankowe” ustawy PrBank. Biorąc pod uwagę powyższe, należy rozważyć stosunek obu regulacji: kodeksowej – cywilnoprawnej oraz administracyjnej zawartej w PrBank¹⁵.

Słusznie wskazuje się, że przepisy PrBank, nie modyfikują wyjściowych przepisów art. 725–733 k.c. Są one unormowaniem uzupełniającym, dookreślającym wymogi konstrukcyjne umów tego typu, między innymi w zakresie formy pisemnej zastrzeżonej jedynie dla celów dowodowych oraz elementów strukturalnych takich jak: strony umowy, rodzaj otwieranego rachunku, waluta rachunku, czas trwania umowy (art. 52 PrBank).

Fakt rozczłonkowania regulacji dotyczącej umowy rachunku bankowego budzić może uzasadnioną krytykę. Przekłada się on bowiem na wzmoczenie zaistnienia nieprawidłowości na płaszczyźnie funkcjonalnej, czyli w rzeczywistym obrocie gospodarczym. Zajęcie powyższego stanowiska zdaje się być tym bardziej zasadne, patrząc na fakt, że wspomniane wyżej akty prawne nie regulują instytucji umowy rachunku bankowego w sposób kompleksowy. Art. 52 ust. 4 PrBank zawiera bowiem odesłanie do ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o usługach płatniczych¹⁶, co problematyzuje w sposób dość znaczący kontekst systemowy umowy rachunku bankowego. O ile art. 52 PrBank nie modyfikuje unormowań zawartych w k.c., o tyle ustawa o usługach płatniczych, posługując się konstrukcją

¹⁴ Słusznie: L. Mazur, *Umowa Rachunku...*, *op. cit.*, s. 67.

¹⁵ Rozgraniczenia tych dwóch reżimów dokonuje A. Nowacki, komentując art. 725 k.c., [w:] K. Osajda, *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis.

¹⁶ Dz.U. z 2017 r. poz. 2003 t.j.; dalej: u.u.pł.

„rachunku płatniczego”¹⁷, „nakłada się” na nie¹⁸, co doprowadzić może do pewnego chaosu w zakresie wyboru odpowiedniej regulacji na etapie wykonywania umowy, tj. na etapie przeprowadzania rozliczeń pieniężnych¹⁹. Mówiąc inaczej, w momencie zaistnienia przesłanek z ustawy u.u.pł., rachunek bankowy w rozumieniu materialnym²⁰ podlegać będzie zarówno reżimowi kodeksowemu jak i u.u.pł.

4. Zagadnienia egzekucyjne

Przechodząc do tematyki proceduralnej, wskazać wypada, że zagadnienie egzekucji sądowej z rachunków bankowych kreuje wiele istotnych pytań problemowych relewantnych dla praktyki obrotu gospodarczego. Materia ta jest przedmiotem analizy zarówno na płaszczyźnie dogmatycznoprawnej²¹ jak i płaszczyźnie judykacyjnej²². Ramy niniejszego opracowania pomijają zagadnienia związane z egzekucją sądową z rachunków bankowych w ogóle czy też szczególnymi podtypami omawianego sposobu egzekucji (egzekucja z rachunku bankowego, do którego wystawiono dowód imienny lun na okaziciela²³ oraz szczególny sposób dochodzenia należności od Skarbu Państwa powiązany rachunkiem bankowym²⁴). Z kolei problematyka związana z egzekucją sądową z tzw. rachunku wspólnego została omówiona

17 Rachunek płatniczy nie jest pojęciem tożsamym do rachunku bankowego. Rachunek bankowy może być rachunkiem płatniczym lub pozostawać poza ramami ustawy o usługach płatniczych.

18 Za: E. Niezbecka, *Definicja umowy...*, *op. cit.*, LEX nr 192193.

19 Szerzej: E. Niezbecka, *Definicja umowy...*, *op. cit.*, LEX nr 192193; W. Pyziół, A. Walaszek-Pyziół, *Ustawa z 2011 r. o usługach płatniczych a umowa rachunku bankowego*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2012, nr 1, s. 4.

20 Podziału na ujęcie materialne i formalne dokonuje J. Gołaczyński komentując art. 725 k.c., [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis.

21 Np. G. Sikorski, *Egzekucja z rachunków...*, *op. cit.*, LEX nr 159421; E. Bartkowiak, *Ochrona świadczeń o charakterze rodzinnym – bankowy rachunek rodzinny w aspekcie egzekucyjnym*, „Biuletyn Głównego Księgowego” 2016, nr 11, s. 58; A. Stangret-Smoczyńska, *Ograniczenia egzekucji z rachunku bankowego*, [w:] J. Gołaczyński (red.), *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, LEX nr 90073.

22 Wyrok SA w Gdańsku z dnia 7.2.2013 r., V ACa 1044/12, LEX nr 1321924; wyrok SN z dnia 27.10.2016 r., V CSK 48/16, LEX nr 2165600.

23 Art. 893¹–893³ k.p.c.

24 Art. 1060 k.p.c.

w sposób na tyle rzetelny i kompleksowy, że nieefektywnym byłoby odtwórcze powtarzanie wcześniej zarysowanych tez²⁵. Stąd też wydaje się słusznym ukierunkowanie zainteresowania na kwestie proceduralne mniej rozpowszechnione w literaturze przedmiotu, dotyczące kwestii powiązań między wynagrodzeniami za pracę a istotą umowy rachunku.

4.1. Problem podwójnego potrącenia z wynagrodzenia

Egzekucja z wynagrodzenia za pracę kształtowana jest w oparciu o przepisy części III tytułu II działu II ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego²⁶ (art. 880–888 k.p.c.) oraz art. 87–87¹ ustawy z dnia 26 czerwca 1974 – Kodeks Pracy^{27,28}. Na ich podstawie z przysługującego pracownikowi wynagrodzenia za pracę – po odliczeniu składek na ubezpieczenia społeczne oraz zaliczki na podatek dochodowy od osób fizycznych – potrącana jest suma w wysokości co najwyżej połowy otrzymanego wynagrodzenia. Uszczuplona kwota²⁹ nie może być jednak niższa od kwoty minimalnego wynagrodzenia, ustalanego rok rocznie na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę³⁰.

Omawiana regulacja ma charakter niewątpliwie optymalizacyjny. Jej cel uwidacznia się w wyniku zapewnienia pewnego minimum socjalnego, dzięki któremu dłużnik będzie w stanie zaspokoić niezbędne potrzeby konsumpcyjne. Racjonalizacja działań prawodawcy zostaje jednak poddana w wątpliwość, biorąc pod uwagę regulację art. 54 ust. 1 PrBank w kształcie obowiązującym od dnia 8 września 2016 roku³¹, zakładającą

25 Patrz: np. R. Mianowana-Kubiak, *Przebieg postępowania egzekucyjnego z wierzytelności znajdującej się na bankowym rachunku wspólnym*, „Palestra” 2014, nr 5–6, s. 80–86.

26 Dz.U. z 2018 r. poz. 1360 t.j.; dalej: k.p.c.

27 Dz.U. z 2018 r., poz. 917 t.j.; dalej: k.p.

28 Autorka kwestie egzekucyjne odnosi tylko i wyłącznie do postępowania cywilnego; uwagi dotyczące egzekucji sądowej należy zastosować w sposób analogiczny wobec postępowanie egzekucyjne w administracji.

29 Kwota pozostała dłużnikowi w wyniku potrąceń.

30 Dz.U. z 2017 r. poz. 847; w roku 2018 obowiązuje Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 września 2017 r. w sprawie wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę oraz wysokości minimalnej stawki godzinowej w 2018 r., które ustaliło minimalne wynagrodzenie za pracę w wysokości 2100 zł.

31 Zmiana w drodze ustawy z dnia 10 lipca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny, ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2015 r., poz. 1311.

że „środki pieniężne znajdujące się na rachunkach oszczędnościowych, rachunkach oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz na rachunkach terminowych lokat oszczędnościowych jednej osoby, niezależnie od liczby zawartych umów, są wolne od zajęcia na podstawie sądowego lub administracyjnego tytułu wykonawczego, w każdym miesiącu kalendarzowym, w którym obowiązuje zajęcie, do wysokości 75% minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalanego na podstawie ustawy z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę, przysługującego pracownikowi zatrudnionemu w pełnym miesięcznym wymiarze czasu pracy”. Tytułem wyjaśnienia należy zaznaczyć, że powiązanie tych dwóch unormowań jest zasadne z punktu widzenia praktyki w zakresie wypłat wynagrodzeń pracowniczych. Rozpowszechnionym bowiem sposobem wywiązywania się z nałożonego na pracodawców obowiązku świadczenia ekwiwalentu za wykonywaną pracę, tj. wynagrodzenia, jest rozliczenie bezgotówkowe, tzn. przelew środków na wskazany przez pracownika rachunek bankowy³². W momencie jednak obciążenia rachunku bankowego pracodawcy, a tym samym powstania sytuacji powiększenia się aktywów po stronie adresata przelewu, tj. pracownika, kwota przelana przez pracodawcę staje się abstrakcyjnymi jednostkami pieniężnymi, które przestają korzystać z ochrony zapewnionej w ramach art. 87 § 3 pkt 2 oraz art. 87 § 1 pkt 1 k.p. Co za tym idzie, w rzeczywistości może dojść do tzw. „podwójnego potrącenia z wynagrodzenia”, albowiem prowadzenie egzekucji dozwolone jest według wszystkich dopuszczalnych sposobów³³.

Tego typu sytuacje wymagają rozważenia dwóch wykluczających się wzajemnie interesów: dłużnika oraz wierzyciela. Ustalenie organu egzekucyjnego w tym zakresie tj. wyboru efektywności egzekucji oraz sprawnego zaspokojenia wierzyciela zamiast sytuacji będącej obiektywnie najmniej uciążliwą dla dłużnika ma dalece doniosłe konsekwencje. Prowadzić może bowiem do zrównania sytuacji wszystkich dłużników, bez względu na wysokość ich zarobków, do progu wcześniej wspomnianego minimum socjalnego, które stanowi delimitację sfery ubóstwa od stosunkowo niewysokiego poziomu egzystencjalnego, mieszczącego się jeszcze w ramach społecznie akceptowanych. Wskazać wypada więc, że tego typu działanie organów egzekucyjnych może stanowić przyczynek do wielu prób obchodzenia zajęcia komorniczego, np. posługiwania się kontem bankowym osoby trzeciej.

32 Rachunek bankowy w ujęciu materialnym. Na podstawie art. 86 § 3 k.p.

33 Patrz: art. 799 k.p.c.

Nie rozwijając wątku, należy jedynie zasygnalizować, iż powyższe twierdzenia można zastosować w sposób analogiczny do sytuacji związanej z emeryturą będącą przedmiotem egzekucji na podstawie art. 139 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych³⁴, która to zostaje przekazana osobie uprawnionej w formie bezgotówkowej, tj. w formie wpływu na wskazany przez nią rachunek bankowy. Również wówczas dochodzi do antynomii gwarancji zapewnionych na łamach ustawy o emeryturach (potrącenie do wysokości 25% świadczenia) oraz regulacji art. 54 ust. 1 PrBank.

Podsumowując, zdziwienie budzić może fakt symetryczności preferencji aksjologicznych prawodawcy. W k.p. bowiem przedkłada on zapewnienie pewnego minimum gwarancyjnego dłużnika nad wartością związaną z efektywnym zaspokojeniem wierzyciela³⁵, w PrBank natomiast zauważyć można ewidentną dominację drugiej z przytoczonych wartości. Wydaje się więc, że ta oczywista niespójność aksjologiczna powinna być przyczynkiem do interwencji prawodawcy, która w sposób rzeczywisty, a nie jedynie abstrakcyjny, skutkowałaby zapewnieniem faktycznej ochrony świadczeń dłużnika.

5. Podsumowanie

Prezentowana umowa rachunku bankowego ulega dynamicznym zmianom konstrukcyjnym, będących konsekwencją rosnących potrzeb zarówno grupy konsumenckiej, jak i grupy przedsiębiorców. Przedstawione twierdzenia wykazują, iż praktyka z nią związana kreuje wiele zagadnień problemowych właściwych nie tylko na płaszczyźnie prawa prywatnego, lecz również w sferze prawa publicznego. Dokonując podsumowującej oceny omawianej instytucji prawnej wskazać należy na brak integralności wewnętrznej w zakresie regulacji tego typu umowy. Prowadzi to bowiem do chaosu terminologicznego oraz budzącej kontrowersję stosowalności całości regulacji. Również fakt nierozumienia istoty tego rodzaju stosunku cywilnoprawnego prowadzi w konsekwencji do wielu zaniedbań legislacyjnych, co, jak wskazano wyżej, może mieć druzgocący wpływ na sytuację bytową jednostki.

³⁴ Dz.U. z 2018 r., poz. 1270 t.j.

³⁵ Analogicznie w ustawie o emeryturach I rentach z FUS.

Tabela nr 1.

Bank	Zapis w regulaminie dotyczący zakazu wykorzystywania konta osobistego do celów związanych z działalnością gospodarczą
PKO BP SA	§ 3 pkt 3 Regulaminu rachunku oszczędnościowo-rozliczeniowego, usług bankowości elektronicznej oraz karty debetowej w Powszechnej Kasie Oszczędności Banku Polskim SA: „Rachunek służy do dysponowania zgromadzonymi na nim środkami pieniężnymi, a w szczególności umożliwia: 3) przeprowadzanie rozliczeń pieniężnych, z wyjątkiem rozliczeń związanych z wykonywaniem działalności gospodarczej”.
PEKAO SA	§ 3.2 Regulaminu rachunków bankowych banku PEKAO SA dla osób fizycznych: „Rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy nie może być wykorzystywany do rozliczeń pieniężnych z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, za wyjątkiem płatności na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Urzędów Skarbowych i innych organów administracji”.
BZ WBK SA	§ 2 Regulaminu kont dla ludności: „Użyte w niniejszym regulaminie określenia oznaczają: konto osobiste/ rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy– rachunek o charakterze oszczędnościowo-rozliczeniowym, prowadzony przez Bank, który nie służy do przeprowadzania przez Posiadacza lub jego kontrahentów transakcji płatniczych związanych z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą”.
ING Bank Śląski SA	§ 23.3 Regulaminu świadczenia przez ING Bank Śląski SA usług w ramach prowadzenia rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych oraz rachunków oszczędnościowych dla osób fizycznych: „Rozwiązanie umowy rachunku przez Bank może być dokonane z ważnych przyczyn, tj.: 5) wykorzystywania rachunku do przeprowadzania rozliczeń z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej”.
mBank SA	§ 4 Regulaminu otwierania i prowadzenia bankowych rachunków dla osób fizycznych w ramach bankowości detalicznej mBanku SA: „Rachunki nie mogą być wykorzystywane przez Posiadacza Rachunku do przeprowadzania rozliczeń pieniężnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej”.

Dane na dzień 16 kwietnia 2018.

Bibliografia

- Bartkowiak E., *Ochrona świadczeń o charakterze rodzinnym – bankowy rachunek rodzinny w aspekcie egzekucyjnym*, „Biuletyn Głównego Księgowego” 2016, nr 11.
- Gniewek E., Machnikowski P. (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis.
- Gołaczyński J. (red.), *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, LEX nr 90073.
- Kidyba A. (red.), *Kodeksowe umowy handlowe*, LEX 2014, LEX nr 192193.
- Mazur L., *Umowa Rachunku Bankowego*, Warszawa 2007.
- Mianowana-Kubiak R., *Przebieg postępowania egzekucyjnego z wierzytelności znajdującej się na bankowym rachunku wspólnym*, „Palestra” 2014, nr 5–6.
- Osajda K., *Kodeks cywilny. Komentarz*, Legalis.
- Pyziół W., Walaszek-Pyziół A., *Ustawa z 2011 r. o usługach płatniczych a umowa rachunku bankowego*, „Przegląd Ustawodawstwa Gospodarczego” 2012, nr 1.
- Sikorski G., *Egzekucja z rachunków bankowych*, LEX nr 159421.

ABSTRAKT

PROBLEMATYKA UMÓW RACHUNKU BANKOWEGO

— WYBRANE ZAGADNIENIA

Celem niniejszego opracowania jest próba przedstawienia zagadnień problemowych związanych z umowami rachunku bankowego. Autorka, dostrzegając masowość występowania tego typu umów cywilnoprawnych, prezentuje wybrane problemy związane z praktyką obrotu gospodarczego. Zajmuje ona stanowisko krytyczne wobec obowiązujących rozwiązań legislacyjnych.

Ramy opracowania zasadzają się na analizie wybranych zagadnień związanych z obowiązkiem posiadania rachunku bankowego przez przedsiębiorcę, problematyką rozczłonkowania regulacji w kilku aktach prawnych, a także tematem egzekucji sądowej z rachunku bankowego.

SŁOWA KLUCZOWE: umowa rachunku bankowego, egzekucja sądowa z wierzytelności z rachunków bankowych, egzekucja sądowa z wynagrodzenia, obowiązek posiadania rachunku bankowego.
